

ԱՐՄԵՆ ՀԱՎՈՐԱՅԱՆ

Տնտեսագիտության դոկտոր,
ՀՊՏՀ ֆինանսական հաշվառման
ամբիոնի դոցենտ, «ԱԳՐԱԼԻԳԻՆԳ»
ՎԿ ՓԲԸ գլխավոր հաշվապահ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ ԲԱՆԿԵՐՈՒՄ ԵՎ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Լիգինգը կամ ֆինանսական վարձակալությունը ՀՀ-ում իրականացվում է առևտրային բանկերի, ինչպես նաև վարկային կազմակերպությունների ֆինանսական գործառնություններով՝ լիցենզիայի հիման վրա: ՀՀ-ում ֆինանսական վարձակալությամբ զբաղվող կազմակերպությունների դիրքերը ֆինանսական շուկայում ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ 1

Լիգինգային վարկային կազմակերպությունների ներդրումների շարժմերը¹

Անվանումը	Մուացվելիք գումարներ լիգինգի գծով 31.12.2011 (առգ. դր.)	Բաժինը շուկայում (%)	Մուացվելիք գումարներ լիգինգի գծով 31.12.2010 (առգ. դր.)	Բաժինը շուկայում (%)	Մուացվելիք գումարներ լիգինգի գծով 31.12.2009 (առգ. դր.)	Բաժինը շուկայում (%)	Մուացվելիք գումարներ լիգինգի գծով 31.12.2008 (առգ. դր.)	Բաժինը շուկայում (%)
ԱԳՐԱ - ԼԻԶԻՆԳ	6 109 599	94.81	4 616 441	93.72	5 032 268	93.62	4 534 564	96.37
ԱԳՐՈ- ԼԻԶԻՆԳ	260 759	4.05	192 053	3.90	279 924	5.21	170 629	3.63
ՅՈՒՆԻ- ԼԻԶԻՆԳ	73 546	1.14	117 482	2.38	62 832	1.17	0	0
ԸՆԴԱ- ՄԵՆԸ	6 443 904	100	4 925 976	100	5 375 24	100	4 705 193	100

Շուկայական հարաբերությունների զարգացմանը զուգընթաց, Հայաստանի Հանրապետության կազմակերպություններում ակտիվացավ վարձակալությունը և, հետևաբար, անհրաժեշտություն առաջացավ կանոնակար-

¹ Կազմված է ըստ Рейтинг кредитных организаций Армении: 31.12.2009-N23, 31.12.2010-N27, 31.12.2011- N31, Информационное агентство АрмИнфо ամսականի:

գելու այդ գործունեության ու դրա արդյունքների հաշվապահական հաշվառման և հաշվետվության գործընթացն ինչպես վարձակալի, այնպես էլ վարձատուի պարագայում: Այս առումով արդիական է հաշվապահական հաշվառման 17.«Վարձակալություն» միջազգային ստանդարտի կիրառումը, որի նպատակն է ներկայացնել վարձակալների և վարձատուների համար հաշվապահական հաշվառման համապատասխան քաղաքականություն, ինչպես նաև վարձակալությունների նկատմամբ կիրառվող բացահայտումներ²:

Ֆինանսական վարձակալության կարգավորման՝ ՀՀ տնտեսաիրավական դաշտում ներկայում գործող փաստաթղթերն են. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը (1998 թվականի մայիսի 5), «Շարժական գույքի կադաստրի վարման, շարժական գույքի գրավի իրավունքի, լիզինգի պայմանագրով վարձակալության իրավունքի գրանցման մասին» ՀՀ օրենքը (2004 թ. մայիսի 11), «Վարկային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը (2002 թ. մայիսի 29), ԱՊՀ-ում լիզինգային գործունեության ընդլայնման համար բարենպաստ իրավական, տնտեսական և կազմակերպական պայմանների ստեղծման համաձայնագրին ՀՀ միանալու մասին որոշումը (2006 թ. հունիսի 16):

Թե՛ իրավական և թե՛ հաշվապահական հաշվառման կազմակերպման առումով տարբերում են գործառնական ու ֆինանսական վարձակալություն:

Համաձայն ՀՀ ԲՕ հոդված 677³-ի՝ վարձատուն լիզինգի պայմանագրով պարտավորվում է վարձակալի նշած գույքը սեփականության իրավունքով ձեռք բերել վերջինիս կողմից որոշված վաճառողից և վճարի դիմաց հանձնել վարձակալի ժամանակավոր տիրապետմանը՝ ձեռնարկատիրական նպատակներով օգտագործելու համար: Այդ դեպքում վարձատուն պատասխանատվություն չի կրում վարձակալության առարկայի և վաճառողի ընտրության համար:

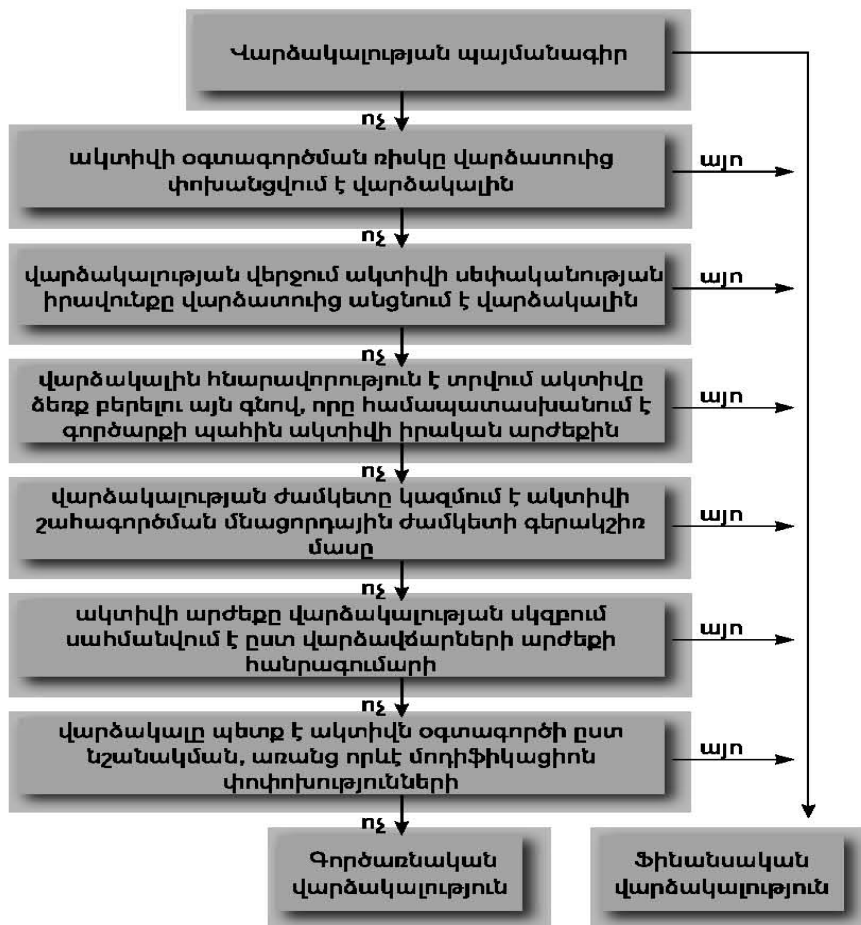
Հաշվապահական հաշվառման 17.«Վարձակալություն» միջազգային ստանդարտով ֆինանսական և գործառնական վարձակալության տարաբաժանումը կատարվում է մի շարք չափանիշներով (գծապատկեր 1): Համաձայն նշված ստանդարտի՝ վարձակալությունը դիտարկվում է որպես ֆինանսական, եթե, ըստ էության, վարձակալին են փոխանցվում սեփականության հետ կապված բոլոր ռիսկերն ու հատույցները: Վարձակալությունը գործառնական է համարվում, եթե դրանք չեն փոխանցվում: Ռիսկերը ներառում են վարձակալած հգործությունների պարապուրդը կամ տեխնոլոգիաների հին լինելու պատճառով առաջացող հնարավոր վնասները և տնտեսական պայմանների փոփոխման հետևանքով հատույցի փոփոխությունները: Հատույցները կամ օգուտները կարող են ներկայացվել որպես ակտիվի տնտեսական ծառայության ընթացքում շահութաբեր շահագործումից և արժեքի բարձրացումից կամ մնացորդային արժեքի իրացումից ավելի շատ եկամտի ստացման ակնկալիք:

Սովորաբար վարձակալությունը դասակարգվում է որպես ֆինանսական, եթե վարձակալված ակտիվի սեփականության իրավունքը վարձակալության

² Տե՛ս ՀՀՄՄ 17. «Վարձակալություն»:

³ Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք (ընդունված է ԱԺ-ի կողմից 1998 մայիսի 5-ին):

Ժամկետի ավարտին փոխանցվում է վարձակալին, վարձակալը հնարավորություն է ունենում տվյալ ակտիվը գնելու ենթադրվող գնով, որը բավականաչափ ցածր կլինի այդ հնարավորությունն օգտագործելու պահի ամսաթվի իրական արժեքից, և եթե վարձակալության սկզբում արդեն կա խելամիտ համոզվածություն, որ այդ հնարավորությունը կօգտագործվի: Վարձակալության ժամկետում ներառվում է ակտիվի տնտեսական ծառայության մեծ մասը, եթե մույնիսկ սեփականության իրավունքը չի փոխանցվում: Վարձակալության սկզբում նվազագույն վարձավճարների ներկա արժեքը վարձակալված ակտիվի առնվազն իրական արժեքն է: Վարձակալված ակտիվների յուրահատուկ բնույթի պատճառով միայն վարձակալն է ի վիճակի դրանք օգտագործել առանց էական ձևափոխությունների⁴:



Գծապատկեր 1. Գործառնական և ֆինանսական վարձակալության տարբերակման չափանիշները⁵

⁴ St'u Epstein B., Jermakowich E., Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards, Wiley inc., USA, 2010, էջ 1344:

⁵ Ա. Հակոբյան, Ֆինանսական վարձակալություն, Եր., Հեղ. հրատ., 2011, 256 էջ:

Ֆինանսական վարձակալության ժամանակ գոյություն ունեն առանձնահատկություններ՝ կապված վարձակալի և վարձատուի հաշվառման ու հաշվետվության մեջ վարձակալության գործառնությունների ճանաչման, չափման ու արտացոլման հետ: Լիզինգային գործառնությունները վարձակալի և վարձատուի ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլելու մոտեցումները սահմանված են նույն՝ 17.«Վարձակալություն» ստանդարտով:

Վարձատուն ֆինանսական վարձակալության տրված ակտիվներն իր ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում պետք է ճանաչի որպես ակտիվ և ներկայացնի դրանք որպես դեբիտորական պարտք՝ վարձակալությունում գուտ ներդրումների մեծությամբ հավասար գումարով: Այսինքն՝ վարձակալությունում գուտ ներդրումների գծով վարձակալության ժամկետի մեկնարկին վարձատուն որպես դեբիտորական պարտք արտացոլում է ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք համախառն գումարները, միաժամանակ՝ չվատակած ֆինանսական (տոկոսային) եկամուտները:

Վարձակալն իր ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ֆինանսական վարձակալությունը պետք է ճանաչի որպես ակտիվ (վարձակալությամբ օգտագործվող հիմնական միջոցներ) և պարտավորություն (կրեդիտորական պարտք)՝ վարձակալված գույքի իրական արժեքին հավասար գումարով կամ նվազագույն վարձավճարների ներկա արժեքով, եթե վերջինս ավելի ցածր է, ընդ որում՝ դրանցից յուրաքանչյուրը որոշվում է վարձակալության սկզբի դրությամբ: Այսինքն՝ վարձակալության ժամկետի մեկնարկին վարձակալը որպես կրեդիտորական պարտք է արտացոլում ֆինանսական վարձակալության գծով վճարվելիք համախառն գումարները և միաժամանակ՝ չկրած ֆինանսական (տոկոսային) ծախսերը:

Ֆինանսական եկամուտը՝ վարձատուի մոտ, իսկ ֆինանսական ծախսը՝ վարձակալի մոտ բաշխվում և ճանաչում են վարձակալության պայմանագրի գործողության ընթացքում:

Վարձատուն ֆինանսական եկամուտը պետք է ճանաչի ըստ այնպիսի գրաֆիկի, որը կապահովի հատուցման հաստատուն պարբերական դրույք ֆինանսական վարձակալության շրջանակներում վարձատուի գուտ ներդրումների նկատմամբ:

Վարձակալը նվազագույն վարձավճարները պետք է բաշխի ֆինանսական վճարի և չվճարված պարտավորության նվազեցման միջև: Ֆինանսական վճարը վարձակալության ժամկետի ընթացքում, ըստ ժամանակաշրջանների, պետք է բաշխվի այնպես, որ ստացվի հաստատուն պարբերական տոկոսադրույք յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի պարտավորության մնացորդի նկատմամբ:

Նվազագույն են այն վարձավճարները, որոնք վարձակալության ժամկետի ընթացքում պահանջվում կամ կարող են պահանջվել վարձակալից՝ հաշվի առնելով նաև ստանդարտի պահանջներն ու սահմանափակումները: Նվազագույն վարձավճարների ներկա արժեքի հաշվարկման ժամանակ գեղչման դրույք է համարվում վարձակալությամբ ենթադրվող տոկոսադրույքը, եթե դա հնարավոր է որոշել:

Վարձակալությամբ ենթադրվող տոկոսադրույքը գեղչման այն դրույքն է, որը վարձակալության սկզբի դրությամբ հանգեցնում է նվազագույն վարձա-

վճարների ու չերաշխավորված մնացորդային արժեքի հանրագումարի ներկա արժեքի և վարձակալված ակտիվի իրական արժեքի ու վարձատուի սկզբնավորման ուղղակի ծախսումների հանրագումարի հավասարությանը: Համաձայն ՀՀՍՄ 17.«Վարձակալություն» ստանդարտի սահմանումների՝ ֆինանսական վարձակալության սինթետիկ (համադրական) հաշվառումը կազմակերպվում է համապատասխան սխեմայով⁶:

Սինթետիկ հաշվառման սխեմաները անհրաժեշտ է դիտարկել «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի և վարկային կազմակերպությունների, ներդրումային ընկերությունների, ներդրումային ֆոնդերի հաշվապահական հաշվառման հաշիվների պլանի» շրջանակներում (ՀՀ ԿԲ խորհրդի 30.11.2011 թ. թիվ 322 Ն որոշում): Դրանում մասնավորապես ֆինանսական վարձակալություն գործառնությունների հաշվառման համար նախատեսված են հետևյալ խմբերի հաշիվները:

Վարձատուի հաշվառման համար

1820X	«Ֆինանսական կազմակերպություններից ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ»
1821X	«Ֆինանսական կազմակերպություն չհանդիսացող անձանցից ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ»
1822X	«Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չվատակած ֆինանսական եկամուտներ ֆինանսական կազմակերպություններից»
1823X	«Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չվատակած ֆինանսական եկամուտներ ֆինանսական կազմակերպություն չհանդիսացող անձանցից»
6070X	«Տոկոսային եկամուտներ ֆինանսական կազմակերպություններին տրամադրված ֆինանսական վարձակալությունից»
6071X	«Տոկոսային եկամուտներ ֆինանսական կազմակերպություն չհանդիսացող անձանց տրամադրված ֆինանսական վարձակալությունից»

Վարձակալի հաշվառման համար

21006	«Ֆինանսական վարձակալությամբ ստացված հիմնական միջոցներ»
21015	«Ֆինանսական վարձակալությամբ ստացված հիմնական միջոցների կուտակված մաշվածություն»
3800X	«Ֆինանսական վարձակալության գծով վճարվելիք գումարներ»
3810X	«Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չկրած ֆինանսական ծախսեր»
70701	«Տոկոսային ծախսեր՝ ստացված ֆինանսական վարձակալության դիմաց»
71135	«Ֆինանսական վարձակալությամբ վարձակալված հիմնական միջոցների մաշվածության գծով ծախս»

⁶ Սինթետիկ հաշվառման սխեմաները և հաշվային թղթակցությունները բերված են՝ օգտագործելով «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի ... հաշվապահական հաշվառման հաշիվների պլանի» գործող հաշիվները (ՀՀ ԿԲ խորհրդի 30.11.2011 թ. թիվ 322 Ն որոշում):

Վարձատուն վարձակալության մեկնարկին վարձակալության հանձնվող ակտիվի (գույք, հիմնական միջոցներ) արժեքով դեբետագրում է «Ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ» հաշիվը՝ կրեդիտագրելով «Հիմնական միջոցներ» կամ «Այլ ակտիվներ» հաշիվը: Միաժամանակ, պայմանագրով և մարման ժամանակացույցով սահմանված վարձակալության ամբողջ ֆինանսական (տոկոսային) եկամուտների գումարով դեբետագրվում է «Ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ» հաշիվը՝ կրեդիտագրելով «Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չվատակած ֆինանսական եկամուտ» հաշիվը: Ֆինանսական եկամուտը ճանաչելիս հաստատում պարբերական հատույցն արտացոլող գրաֆիկի հիման վրա որոշվող գումարով «Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չվատակած ֆինանսական եկամուտ» հաշիվը դեբետով բոթակցում է «Տոկոսային եկամուտ ֆինանսական վարձակալությունից» հաշվի կրեդիտի հետ: Վարձավճարները ստանալիս դրամական փաստացի ներհոսքի գումարով դեբետագրվում են դրամական միջոցներ հաշվառող հաշիվները և կրեդիտագրվում է «Ֆինանսական վարձակալության գծով ստացվելիք գումարներ» հաշիվը:

Հաշվառման նկարագրված մեխանիզմի գործնական կիրառման համար ներկայացված է պայմանական օրինակ: Ենթադրենք՝ հինգ տարի ժամկետով կնքվել է 12 650 հազար դրամ արժողությամբ սարքավորման ֆինանսական վարձակալության պայմանագիր հետևյալ պայմաններով.

<i>Գույքի արժեքը՝</i>	<i>12 650 000 դրամ</i>
<i>Կանխավճարի չափը՝</i>	<i>2 530 000 դրամ</i>
<i>Պայմանագրի գումարը՝</i>	<i>10 120 000 դրամ</i>
<i>Վճար ժամկետի վերջում սեփականության իրավունքի փոխանցման համար՝</i>	<i>126 500 դրամ</i>

Վարձավճարների մարման գրաֆիկը

Ամիսներ	Կապիտալի մնացորդ (դրամ)	Կապիտալ (դրամ)	Տոկոսագումար (դրամ)	Վճարման ենթակա վարձավճար (դրամ)
1	10 120 000	164 451	64 879	229 330
2	9 955 549	119 410	109 920	229 330
			...	
59	451 173	224 348	4 981	229 330
60	226 825	226 825	2 505	229 330
Ընդամենը		10 120 000	3 639 800	13 759 800

Վարձատուի՝ ֆինանսական վարձակալության գործառնությունների սինթետիկ ձևակերպումները⁷

№	Գործառնության բովանդակությունը	Դերեա	Կրեդիտ	Գումար (դրամ)
1.	Վարձակալության տրամադրման ենթակա գույքը մատակարարից ձեռք բերելիս	25010	39210	10 541 667
2.	Չեռք բերված գույքի գծով ԱԱՀ գումարը ձևակերպելիս	19112	39210	2 108 333
3.	Մատակարարին գույքի դիմաց պարտավորությունը վճարելիս	39210	10200	12 650 000
4.	Վարձակալվող գույքի դիմաց պայմանագրով սահմանված կանխավճարը վարձակալից ստանալիս	10200	39220	2 530 000
5.	Ֆինանսական վարձակալության տրամադրվող գույքի արժեքի չափով ստացվելիք գումարները ձևակերպելիս	18211	25010	10 541 667
6.	Վարձակալության տրամադրման գծով ԱԱՀ պարտավորությունը ձևակերպելիս	18211	39101	2 108 333
7.	Վարձակալության տրամադրման դեպքում ամբողջ ժամկետի համար ստացվելիք ֆինանսական (տոկոսային) չվաստակած եկամուտները ձևակերպելիս	18211	18231	3 639 782
8.	Վարձակալից ստացված կանխավճարի գումարը մարելիս՝ վարձակալության տրամադրման ժամանակ (տե՛ս գործ. 4)	39220	18211	2 530 000
9.	Ֆինանսական վարձակալության տրամադրման գծով ԱԱՀ պարտավորության գումարից գույքի ձեռքբերման գծով ԱԱՀ գումարը հաշվանցելիս՝ մատակարարին վճարելուց հետո (տե՛ս գործ. 2 և 6)	39101	19112	2 108 333
10.	Չվաստակած ֆինանսական եկամուտները վարձակալության ընթացքում ըստ հաշվետու ժամանակաշրջանների տոկոսային եկամուտ ճանաչելիս	18231	60711	64 879 ⁸
11.	Վարձակալից մարման գրաֆիկին համարադրված վարձավճարները փաստացի ստանալիս	10200	18211	229 330
12.	Վարձակալության ժամկետի վերջում գույքի սեփականության իրավունքի փոխանցման վճարը հաշվեգրելիս	19331	66304	105 417
13.	Սեփականության փոխանցման վճարի գծով ԱԱՀ գումարի պարտավորությունը ձևակերպելիս	19331	39101	21 083
14.	Վարձակալից սեփականության փոխանցման վճարը փաստացի ստանալիս	10200	19331	126 500

⁷ Առևտրային բանկ վարձատուի օրինակով:

⁸ Տոկոսային եկամուտների հաշվեգրումը կատարվում է ըստ հաշվետու ամիսների, մարման գրաֆիկի «Տոկոսագումար» սյունակի գումարի չափով (1-ին ամսում՝ 64 879 դրամ, 2-րդում՝ 109 920 դրամ....., 60-րդում՝ 2 505 դրամ):

Վարձակալը վարձակալության մեկնարկին վարձակալական պարտավորությունների ամբողջ գումարով կրեդիտագրում է «Ֆինանսական վարձակալության գծով վճարվելիք գումարներ» հաշիվը՝ վարձակալված ակտիվի արժեքի չափով դեբետագրելով «Ֆինանսական վարձակալությամբ ստացված հիմնական միջոցներ» հաշիվը, միաժամանակ՝ պայմանագրով և մարման ժամանակացույցով սահմանված վարձակալության ամբողջ ֆինանսական (տոկոսային) ծախսերի գումարով դեբետագրելով «Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չկրած ֆինանսական ծախսեր» հաշիվը: Ֆինանսական ծախսը ճանաչելիս, յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի պարտավորության մնացորդի նկատմամբ հաստատուն պարբերական տոկոսադրույքը պահպանելով, «Ֆինանսական վարձակալության դիմաց չկրած ֆինանսական ծախսեր» հաշիվը կրեդիտով թղթակցում է «Տոկոսային ծախսեր՝ ստացված ֆինանսական վարձակալության դիմաց» հաշվի դեբետի հետ: Մարման ժամանակացույցով սահմանված վարձակալական պարտավորության բաժնեմասը վճարելիս դրամական փաստացի արտահոսքի գումարով դեբետագրվում է «Ֆինանսական վարձակալության գծով վճարվելիք գումարներ» հաշիվը՝ կրեդիտագրելով դրամական միջոցներ հաշվառող հաշիվները: Վարձակալի՝ նույն պայմանագրի ձևակերպումներն են.

Վարձակալի՝ ֆինանսական վարձակալության գործառնությունների սինթետիկ ձևակերպումները⁹

№	Գործառնության բովանդակությունը	Դեբետ	Կրեդիտ	Գումար (դրամ)
1.	Վարձակալվող գույքի դիմաց պայմանագրով սահմանված կանխավճարը վարձատուին փոխանցելիս	19102	10200	2 530 000
2.	Գույքը վարձակալության ընդունելիս դրա արժեքի չափով վճարվելիք գումարները ձևակերպելիս	21006	38001	10 541 667
3.	Վարձակալված գույքի գծով ԱԱՀ գումարը ձևակերպելիս	19112	38001	2 108 333
4.	Վարձակալության ամբողջ ժամկետի համար վճարվելիք ֆինանսական (տոկոսային) չկրած ծախսը ձևակերպելիս	38101	38001	3 639 782
5.	Վարձատուին պայմանագրով փոխանցված կանխավճարի գումարը մարելիս՝ գույքը վարձակալության ընդունելու ժամանակ (տե՛ս գործ. 1)	38001	19102	2 530 000
6.	Չկրած ֆինանսական ծախսը վարձակալության ընթացքում ըստ հաշվետու ժամանակաշրջանների տոկոսային ծախս ճանաչելիս	70701	38101	64 879 ¹⁰
7.	Մարման ժամանակացույցին համապատասխան վարձավճարները վարձատուին փաստացի վճարելիս	38001	10200	229 330

⁹ Առևտրային բանկ վարձակալի օրինակով:

¹⁰ Տոկոսային ծախսերի հաշվեգրումը կատարվում է ըստ հաշվետու ամիսների՝ մարման գրաֆիկի «Տոկոսագումար» սյունակի գումարի չափով:

8.	Վարձակալի գործունեության ընթացքում ԱԱՀ գծով բյուջեին առաջացած պարտավորություններից վարձակալված գույքի գծով ԱԱՀ (դերե-տային) գումարի հաշվանցում՝ յուրաքանչյուր ամիս վարձավճարը վարձատուին փոխանցելուց հետո հաշվանցման իրավունքը ձեռք բերելիս (տե՛ս գործ. 3)	39101	19112	27 414 ¹¹
9.	Վարձակալությամբ օգտագործվող գույքի մաշ-վածության ծախսերը ձևակերպելիս (տարեկան)	71135	21015	2 108 333 ¹²
10.	Վարձակալության ժամկետի վերջում գույքի սե-փականության իրավունքի վճարը վարձատուին փոխանցելիս	19102	10200	126 500
11.	Վարձակալությամբ օգտագործվող գույքի սե-փականության իրավունքը ստանալիս	21006	19102	105 417
12.	Գույքը սեփականության իրավունքով ձեռք բերելու գծով ԱԱՀ գումարը ձևակերպելիս	19112	19102	21 083
13.	Վարձակալությամբ օգտագործվող հիմնական միջոցները որպես սեփական հիմնական միջոցներ վերադասակարգելիս	21005	21006	10 647 084
14.	Վարձակալությամբ օգտագործվող հիմնական միջոցների գծով կուտակված մաշվածությունը որպես սեփական հիմնական միջոցների գծով մաշվածության գումար վերադասակարգելիս	21015	21014	10 541 667

Լիզինգային գործառնությունների հաշվառումը որոշ առանձնահատկու-թյուններ ունի մաս հարկային հաշվառման կազմակերպման տեսանկյու-նից¹³: Այդպես՝ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոխանցում նախատեսող պայմանագրի հիման վրա իրականացվող ֆինանսական վար-ձակալության գործարքները ԱԱՀ-ով հարկման առումով, ըստ էության, դիտ-վում են որպես ապրանքի մատակարարման գործարքներ՝ վարձակալու-թյան տրվող ակտիվների արժեքի մասով, միաժամանակ՝ ծառայության մա-տուցում՝ վարձակալության տրամադրման համար զանձվող տոկոսագու-մարների մասով: Ընդ որում, ապրանքի մատակարարման գործարքների մասով վարձատուի մոտ հարկային պարտավորության ծագման պահ է համարվում գույքը վարձակալին վարձակալության հանձնելու պահը: Բան-կերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ֆինանսական վարձա-կալությունից (լիզինգից) ստացված տոկոսագումարները ազատված են ԱԱՀ-ից¹⁴: Քանի որ ֆինանսական վարձակալության գործարքները ենթակա

¹¹ Հաշվանցման ենթակա ԱԱՀ գումարը որոշվում է վճարման ենթակա վարձավճարը փո-խանցելուց հետո՝ մարման գրաֆիկի «Կտակադր» սյունակի գումարի 16.67%-ի չափով (1-

¹² Մաշվածության ծախսը հաշվարկված է գույքի արժեքի՝ 10 541 667 դրամի և ամորտիզա-ցիոն ժամկետի (գույքի օգտակար ծառայության ժամկետի) հիման վրա, որը ավյալ դեպքում համընկնում է վարձակալության ժամկետի և «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքով սահ-մանված ժամկետի հետ՝ 5 տարվա հաշվարկով:

¹³ Տե՛ս **Луккин Е.**, Лизинг: Бухгалтерский учет и налогообложение, М., „Система Гарант” 2005, 246 էջ:

¹⁴ Տե՛ս «ԱԱՀ մասին» ՀՀ օրենքը, հոդված 15:

են ԱԱՀ-ով հարկման, այդ գործարքների պայմանագրային արժեքը որոշելիս հաշվի է առնվում ավելացված արժեքի հարկի գումարը: Վարձակալը պայմանագրային արժեքը վճարելիս հատուցում է նաև հարկի գումարը:

Շահութահարկի առումով, վարձատուն ֆինանսական վարձակալությունից ստացված տոկոսային եկամուտները ճանաչում է որպես համախառն եկամտի տարր, իսկ վարձակալը՝ համախառն եկամտից նվազեցում ինչպես ֆինանսական վարձակալության գծով տոկոսային ծախսերի, այնպես էլ վարձակալված հիմնական միջոցների ամորտիզացիոն մասհանումների (մաշվածության ծախսեր) գումարով: Բնականաբար, թե՛ վարձակալի և թե՛ վարձատուի, համապատասխանաբար՝ ծախսերն ու եկամուտները բաշխվում են վարձակալության պայմանագրի գործողության հաշվետու տարիների միջև:

Լիզինգի հաշվառման համակարգում ընդգրկվում են նաև հետաձգված հարկային ակտիվներ և պարտավորություններ, որոնք ծագում են հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներով և հարկային օրենսդրությամբ նախատեսվող եկամուտների կամ ծախսերի ճանաչման պահի անհամապատասխանությունից, երբ ժամանակավոր տարբերություններ են առաջանում ակտիվի կամ պարտավորության ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչված հաշվեկշռային արժեքի և դրա հարկային բազայի միջև¹⁵:

Ֆինանսական վարձակալության համակարգում հետաձգված հարկային ակտիվներ հիմնականում առաջանում են վարձակալի մոտ, երբ կիրառվում է վարձակալված ակտիվի արագացված ամորտիզացիա: Հաշվապահական շահույթը որոշելիս վարձակալ կազմակերպությունում լիզինգի օբյեկտը կարող է ամորտիզացվել արագացված մաշվածության մեթոդով¹⁶: Մակայն հարկային շահույթը որոշելիս հիմնական միջոցները, ըստ խմբերի, ամորտիզացվում և ընդգրկվում են ծախսերի կազմում՝ օրենքով սահմանված նվազագույն ժամկետներում, հավասարաչափ կարգով¹⁷ առաջացնելով հարկվող ժամանակավոր տարբերություն:

АРМЕН АКОПЯН

*Доктор экономических наук,
доцент кафедры финансового учета,
главный бухгалтер ЗАО КО „АГБА
Лизинг”*

Учет лизинга в банка и кредитны организация - Финансовая аренда или лизинг в Армении осуществляется в качестве финансовы операций коммерческих банков и кредитных организаций. Учетная политика и требования к финансовой отчетности по лизингу определяются международным стандартом финасовой отчетности 17 „Аренда”. ЦБ РА в свою очередь для финансовых организаций утверждает план счетов

¹⁵ Տե՛ս ՀՀՄՍ 12.«Շահութահարկեր», հոդված 5:

¹⁶ Տե՛ս ՀՀՄՍ 16.«Հիմնական միջոցներ», հոդված 60:

¹⁷ Տե՛ս «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքը, հոդված 12:

бухгалтерского учета и инструкцию к его применению. Анализ этих нормативных актов очень важен в деле обеспечения правдивой финансовой информации о бизнесе. В статье проанализированы основные аспекты стандарта, и на их основе рассмотрены операции бухгалтерского учета у лизингодателя и лизингополучателя. Так же представлены некоторые особенности налогообложения лизинговых сделок.

ARMEN HAKOBYAN

a

*„ACBA Lea
SC*

d

-

d

A

e

d

IAS 17 e